

Uz sākumlapu>Jūsu tiesības>Pamattiesības>Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības

Slovākija

Slovākijas Republikā ikvienai personai ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi savu tiesību īstenošanā un aizsardzību pret diskrimināciju. Uzņēmumiem ir jāievēro vienlīdzīgas attieksmes princips ne tikai preču tirdzniecībā un pakalpojumu sniegšanā, bet arī saistībā ar nodarbinātību — gan attiecībā uz darba meklētājiem, gan pašiem darbiniekiem.

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Viena no Slovākijas Republikas Konstitūcijā noteiktajām pamattiesībām ir **tiesības uz tiesisko aizsardzību un tiesības panākt savu tiesību izpildi neatkarīgās tiesās, tostarp Konstitucionālajā tiesā**, vai citā Slovākijas Republikas iestādē, ja to paredz tiesību akti.

Tiesības uz tiesisko aizsardzību īsteno, iesniedzot prasību uzsākt tiesvedību. Ja tiek pārkāptas vai apdraudētas subjektīvas tiesības, šo tiesību turētājs — fiziska vai juridiska persona — var panākt savu tiesību uz tiesisko aizsardzību izpildi, iesniedzot prasību uzsākt tiesvedību, t. i., celt prasību. Prasību var iesniegt jebkura fiziska vai juridiska persona. Tiesām ir jāizskata visas prasības.

Prasībā ir skaidri jānorāda, **ko prasītājs vēlas panākt, t. i., kāds ir vēlamais prasījums vai tiesiskās aizsardzības līdzeklis**. Prasījumā (pieteikumā) prasītājs norāda lietu, kura tiesai ir jāizskata un kurā tai ir jāpieņem lēmums. Tiesa nevar lemt par tādu tiesību piešķiršanu, kas nav minētas prasījumā. Atkarībā no tiesvedības rezultātiem tiesa, protams, var lemt par mazāka apmēra tiesību piešķiršanu, nekā pieprasīts prasības pieteikumā; vairāk tā var piešķirt tikai tad, ja tiesību aktos ir noteikts īpašs pušu strīda izšķiršanas veids vai ja tiesvedību būtu bijis iespējams uzsākt pēc tiesas pašas iniciatīvas.

Tādēļ komercietību jomā cilvēktiesību pārkāpumā cietušajam ir tiesības uz tiesisko aizsardzību. Iesniedzot prasību, persona prasījumā norāda izskatāmo un izlemjamo jautājumu, kā arī zaudējumu atlīdzību, ko persona vēlas saņemt kā prasītājs tiesā.

Gadījumos, kas saistīti ar fiziskas personas goda, cieņas, veselības, privātuma vai ģimenes dzīves utt. pretlikumīgu aizskaršanu, cietušajam ir tiesības tiesas ceļā pieprasīt atlīdzību par morālo kaitējumu. Morālā kaitējuma apmēru nosaka naudas izteiksmē, galvenokārt ņemot vērā:

cietušo personu, viņas dzīvi līdz kaitējumam un vidi, kurā cietusī persona dzīvo un strādā;

kaitējuma smagumu un apstākļus, kādos tas tika nodarīts;

cik smagas sekas ir nodarītas cietušās personas privātajai dzīvei;

cik smagas sekas ir nodarītas cietušās personas sociālajam statusam.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Darba kodekss aizliedz diskrimināciju darba attiecībās, tādējādi nosakot uzņēmumiem tiešu pienākumu ievērot vienlīdzīgas attieksmes principu pirms līguma noslēgšanas un darba attiecībās. Detalizētāki pasākumi ir paredzēti Diskriminācijas novēršanas likumā, kas aizliedz diskrimināciju darba un līdzīgās līgumiskās attiecībās dzimuma, reliģijas vai pārliecības, rases, valstspiederības vai etniskās piederības, invaliditātes, vecuma, seksuālās orientācijas, civiltāvoķļa un ģimenes stāvokļa, ādas krāsas, valodas, politiskās un citas pārliecības, valstiskās vai sociālās izcelsmes, īpašuma, dzimuma vai cita statusa dēļ vai tādēļ, ka saņemts ziņojums par noziedzīgu nodarījumu vai citu antisociālu uzvedību.

Saskaņā ar Likumu par drošību un veselības aizsardzību darbā uzņēmumiem ir jāgarantē droši darba apstākļi, ēkas, ceļi, iekārtas un tehniskais aprīkojums, darba procedūras, darba organizēšana utt., lai nodrošinātu drošību un veselības aizsardzību darbā.

Slovākijas Republikas Konstitūcija nosaka, ka nevienu nedrīkst pakļaut piespiedu darbam vai piespiedu kalpošanai.

Saskaņā ar Kriminālkodeksu noziedzīgi nodarījumi, kas ietver smagus cilvēktiesību pārkāpumus, piemēram, pret brīvību (piemēram, cilvēku tirdzniecība, personas brīvības ierobežošana vai uzturēšanās brīvības ierobežošana), kā arī noziedzīgi nodarījumi, kuri apdraud sabiedrību vai ir vērsti pret vidi (piemēram, atkritumu nelikumīga apglabāšana, neatļautas piesārņotāju emisijas, ūdens un gaisa aizsardzības noteikumu pārkāpumi, ozona slāni noārdošu vielu neatļauta ražošana un izmantošana utt.), tiek klasificēti kā noziegumi ar noziedzīgu nodomu, par ko tiesību aktos noteiktais maksimālais sods ir piecu gadu cietumsods. Kriminālbildību par šādiem noziedzīgiem nodarījumiem uzņemas vainīgie, kas var būt fiziskas personas saskaņā ar Kriminālkodeksu vai juridiskas personas saskaņā ar Likumu par juridisku personu kriminālbildību un Kriminālkodeksu.

No iepriekš izklāstītā izriet, ka rupju cilvēktiesību pārkāpumu gadījumos, tostarp noziedzīgu nodarījumu pret vidi gadījumā un smagos darbaspēka ekspluatācijas gadījumos, ir piemērojami konkrēti noteikumi par piespiedu soda ilgumu, kas saskaņā ar Kriminālkodeksu būs lielāks par nozieguma gadījumā nekā likumpārkāpuma gadījumā.

3. Pret mani ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Starptautisko tiesību strīdu gadījumā ir jānosaka, kura tiesa izskatīs un izspriedīs lietu, kā arī saskaņā ar kuriem tiesību aktiem ir jākonstatē fakti. Likums par starptautiskajām privāttiesībām un procesuālajām tiesībām, kura mērķis ir noteikt, kāda tiesību sistēma reglamentē civillietas, komercietas, ģimenes lietas, darba un līdzīgas attiecības ar starptautisku elementu, ietver starptautisko procesuālo tiesību daļu, kas nosaka gadījumus, kuros Slovākijas tiesām ir jurisdikcija, kuros tām ir ekskluzīva jurisdikcija un kuros strīda puses var brīvi izvēlēties Slovākijas tiesās īstenojamo procedūru. Jāuzsver, ka Slovākijas tiesas vienmēr ievēro Slovākijas procesuālos noteikumus un, ja Slovākijas tiesu iestāde nenosaka ārvalstu tiesību aktu saturu saprātīgā laikposmā vai ja ir grūti vai neiespējami noteikt ārvalstu tiesību aktu saturu, procesā piemēro Slovākijas tiesību aktus.

Šādā situācijā parasti piemēro Slovākijas Likuma par starptautiskajām privāttiesībām un procesuālajām tiesībām noteikumus attiecībā uz jurisdikcijas izvēli pēc abpusējas vienošanās, t. i., abas strīda puses vienojas, ka lietu izskatīs Slovākijas tiesas. Tomēr, ja vienošanās par jurisdikciju būtu izdevīga tikai vienai no pusēm, puses tiesības vērsties citā tiesā paliek spēkā. Darba līgumu, apdrošināšanas līgumu un patērētāju līgumu jautājumos vienošanās par jurisdikciju ir piemērojamas tikai tad, ja neizslēdz tās valsts tiesu jurisdikciju, kurā dzīvo prasītājs, vai ja tās ir panāktas pēc strīda izcelšanās.

Lai saņemtu papildinformāciju, sazinieties ar:

[Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību valsts kontaktpunktu \(Národné kontaktné miesto pre podnikanie a ľudské práva\);](#)

[Slovākijas Republikas Tieslietu ministriju.](#)

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalstīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Slovākijas Konstitūcijā ir noteikts **valsts cilvēktiesību aizstāvis (ombuds)**. Slovākijas ombudu ieceļ Slovākijas Republikas Valsts padome; pie tā var vērsties fiziskas un juridiskas personas, ja tās uzskata, ka kādas valsts iestādes rīcība, lēmums vai rīcības trūkums pārkāpj tās pamattiesības vai brīvības. Tas nozīmē, ka persona, kura nedzīvo Slovākijā vai kuras tiesības un brīvības nav pārkāpušas Slovākijas valsts iestādes, var lūgt Slovākijas ombuda konsultāciju, bet ombudam nebūs likumīgas kompetences, lai izskatītu šo jautājumu vai rīkotos saistībā ar to.

Slovākijā valsts cilvēktiesību iestādes un valsts diskriminācijas novēršanas struktūras funkcijas pilda **Slovākijas Valsts cilvēktiesību centrs** (*Slovenské národné stredisko pre ľudské práva*). Centra galvenais uzdevums ir nodrošināt cilvēktiesību un pamatbrīvību, tostarp vienlīdzīgas attieksmes principa, ievērošanu Slovākijas Republikā. Lai pildītu savu uzdevumu, centrs veic dažādas darbības un sniedz dažādus pakalpojumus cilvēktiesību aizsardzības un veicināšanas jomā, vienlaikus cieši sadarbojoties ar starptautiskajām cilvēktiesību organizācijām un iestādēm. **Slovākijas Valsts cilvēktiesību centrs 2018. gada septembrī izveidoja Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību valsts kontaktpunktu**. Saskaņā ar tiesību aktiem, kas reglamentē dibinātāja darbības un funkcijas, tas cita starpā sniedz juridiskas konsultācijas par diskrimināciju darbavietā (tostarp bezmaksas pārstāvību tiesvedībā) un ļoti plašas konsultācijas par cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsargāšanu, proti, no dzimumu līdztiesības jautājumiem līdz vides aizsardzībai, **taču tikai Slovākijā** (atbilstīgi Civilprocesa kodeksam, saskaņā ar ko vispārējā tiesa fiziskām personām ir tā tiesa, kuras teritorijā dzīvo fiziskā persona, un atbilstīgi Likumam par starptautiskajām privāttiesībām un procesuālajām tiesībām).

Vides aizsardzības jomā Slovākijā darbojas **Slovākijas Vides inspekcija** (*Slovenská inšpekcia životného prostredia*), ar kuras starpniecību Vides ministrija īsteno valsts uzraudzību un piemēro sodus fiziskām personām, uzņēmumiem un citām juridiskām personām saskaņā ar Likumu par dabas un ainavu aizsardzību, un kuras jurisdikcijā ir **Slovākijas Republikas teritorija, tādēļ minētā likuma pārkāpumiem ir jānotiek Slovākijas Republikas teritorijā**.

Likums par darba inspekcijām un nelikumīgu darbu un nodarbinātību reglamentē **darba pārbaudes Slovākijas Republikas teritorijā, kas nozīmē, ka minētā likuma pārkāpumiem ir jānotiek Slovākijas Republikas teritorijā**.

No iepriekš izklāstītā izriet, ka, ja persona uzskata, ka ir pārkāptas tās pamata cilvēktiesības un brīvības, bet ja šī persona nav Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonis un nedzīvo ES teritorijā, tā nevar saņemt efektīvu tiesisko aizsardzību no valsts iestādēm, kuras Slovākijas Republikā aizsargā pamattiesības un brīvības.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Slovākijas Republika neuzliek pienākumu Eiropas daudznacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus, jo saskaņā ar Sūdzību likumu šāds pienākums attiecas tikai uz Slovākijas Republikas valsts iestādēm un pašvaldību teritoriālajām vienībām un citām struktūrām. Slovākijas Republikai kā ES dalībvalstij ir jāīsteno Eiropas tiesību akti.

Slovākijā daudznacionālas korporācijas var vērsties pie Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību valsts kontaktpunkta, kas sniedz apmācības, konsultācijas un juridiskas konsultācijas šajā jomā.

Starpniecība ir brīvprātīgs process, kas palīdz samazināt strīdu skaitu tiesās. Slovākijā starpniecību reglamentē Starpniecības likums; tā nodrošina strīdu izšķiršanu ārpus tiesas ceļā civiltiesās, ģimenes lietās, komercietās un darba attiecībās, kā arī pārrobežu strīdos, kuri izriet no līdztīgām tiesiskām attiecībām starp personām, kuru dzīvesvieta vai pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā ES dalībvalstī. Saskaņā ar Civilprocesa kodeksu tiesai vienmēr jācenšas panākt izlīgumu. Tiesa var ierosināt pusēm panākt izlīgumu starpniecības ceļā, taču tā nevar to pieprasīt. Starpniecībai ir vajadzīga iesaistīto pušu brīvprātīga piekrišana un aktīva iesaiste.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Slovākijā Noziedzīgos nodarījumos cietušo likumā ir noteikta šāda termina "cietušais" definīcija: sevišķi neaizsargāti cietušie (bērni, personas vecumā virs 75 gadiem, personas ar invaliditāti, no cilvēku tirdzniecības, organizētās noziedzības cietušie, cietušie no nozieguma pret cilvēka cieņu, terorakta, vardarbības vai vardarbības draudiem dzimuma, seksuālās orientācijas, valstspiederības, rases vai etniskās piederības, reliģijas vai pārliecības dēļ, citos noziegumos cietušie, kuri pakļauti augstākam atkārtotas viktimizācijas riskam, pamatojoties uz cietušās personas individuālu novērtējumu un viņas personīgajām īpašībām, attiecībām ar pārkāpēju vai atkarību no pārkāpēja, kā arī noziedzīgā nodarījuma veidu vai būtību un apstākļiem) tiesvedības vajadzībām saskaņā ar Slovākijas tiesību aktiem.

Tiesībaizsardzības iestādēm (prokuroriem un policijai), tiesām un struktūrām, kas cietušajiem sniedz palīdzību, viņi ir vienkāršā un saprotamā veidā jāinformē par viņu tiesībām. It sevišķi ir jāņem vērā sapratnes vai saziņas sarežģījumi, kas izriet no konkrētiem invaliditātes veidiem, valodas zināšanām vai cietušā spējām izteikties. Kriminālprocesos cietušajiem ir noziedzīga nodarījuma paziņotāja, cietušā vai liecinieka statuss un ar šādu statusu saistītās tiesības un pienākumi saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksu. Tiesībaizsardzības iestādes, tiesas un struktūras, kas cietušajiem sniedz palīdzību, veic cietušo individuālus novērtējumus attiecībā uz izdarītā noziedzīgā nodarījuma smagumu, lai noteiktu, vai cietušais ir sevišķi neaizsargāts, lai nepieļautu atkārtotu viktimizāciju.

Cietušajiem sniedz juridisko palīdzību, nodrošinot juridisko informāciju un juridisko pārstāvību kriminālprocesā un civilprocesā, kā arī zaudējumu atlīdzināšanas pieprasīšanā. Juridisko palīdzību cietušajiem sniedz Juridiskās palīdzības centrs (*Centrum právnej pomoci*) saskaņā ar Likuma par juridisko palīdzību materiāli nenodrošinātām personām nosacījumiem un darbības jomu. Juridiskās palīdzības centrs sniedz juridisko palīdzību visām fiziskajām personām, kas iesaistītas valsts līmeņa strīdos, savukārt pārrobežu strīdu gadījumā tikai tādām fiziskām personām, kuru dzīvesvieta vai pastāvīgā dzīvesvieta ir kādas dalībvalsts teritorijā. Saskaņā ar Slovākijas Republikai saistoša starptautiskā nolīguma noteikumiem vai uz Slovākijas Republikas Tieslietu ministrijas paziņotās savstarpības pamata juridisko palīdzību sniedz arī tiesvedībai Slovākijas Republikā tādas valsts valstspiederīgajiem, kas ir starptautiska nolīguma puse, vai personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir šādā valstī, vai personām, ja tiesvedības Slovākijas Republikas tiesā priekšmets ir tieši saistīts ar to iepriekšējo pastāvīgo dzīvesvietu Slovākijas Republikas teritorijā. Nav izslēgta advokāta (vai jurista) pārstāvība saskaņā ar Juridisko profesiju likumu vai Tirdzniecības likumu.

Personām, kuras nav materiāli nodrošinātas (kuru ienākumi ir 1,4 reizes zemāki par iztikas minimumu (Slovākijā) vai kuras saņem materiālā nodrošinājuma pabalstus (Slovākijā)), kā arī ja strīds nav acīmredzami nepamatots un strīda vērtība pārsniedz tiesību aktos noteikto minimālo algu, ir tiesības uz bezmaksas juridisko palīdzību no Juridiskās palīdzības centra.

Pieteikumu iesniedzējiem ir tiesības uz juridisko palīdzību no Juridiskās palīdzības centra 20 % apmērā no juridiskās pārstāvības izmaksām, ja tie vienlaikus atbilst šādiem trim nosacījumiem: pieteikuma iesniedzēja ienākumi ir 1,4 reizes augstāki par iztikas minimumu (Slovākijā) un vienlaikus nepārsniedz šo summu virs 1,6 reizēm, kā arī viņi nevar iegūt juridiskos pakalpojumus par saviem aktīviem; strīds nav acīmredzami nepamatots; un strīda vērtība pārsniedz tiesību aktos noteikto minimālo algu. Pirms juridiskās palīdzības sniegšanas centrs vienmēr novērtē atbilstību šiem nosacījumiem.

Pērējos gadījumos cietušie nolīgst advokātu (vai juristu), paši sedzot izmaksas.

Īpašu grupu veido ziņojošo personu tiesību aizsardzība. Likums par ziņojošo personu aizsardzību paredz nosacījumus darba attiecībās esošu personu aizsardzībai saistībā ar noziedzīgu nodarījumu un citu antisociālu darbību ziņošanu, personu tiesības un pienākumus, ziņojot par antisociālām darbībām, un Ziņojošo personu aizsardzības biroja (*Úrad na ochranu oznamovatel'ov protispoločenskéj činnosti*) izveidi, statusu un kompetenci.

Ziņojot par nopietnu antisociālu darbību, kas ir noziedzīgs nodarījums, un kriminālprocesa laikā ziņojošās personas var pieprasīt aizsardzību. Pieprasījumu iesniedz valsts prokuroram. Ja ziņojošās personas aizsardzības pieprasījumu iesniedz citai valsts iestādei, to nekavējoties pārsūta valsts prokuroram. Ja prokurors konstatē, ka ziņojošās personas aizsardzības pieprasījums ir pamatots, aizsardzība tiek nekavējoties nodrošināta. Ziņojošām personām tiek nodrošināta īpaša aizsardzība, lai nepieļautu to viktimizāciju un vainīgais nevarētu viktimizēt ziņojošo personu ar draudiem, iebiedēšanu, spaidiem vai varas ļaunprātīgu izmantošanu, vai atriebjoties vai citādi ietekmējot cietušā fizisko vai psiholoģisko neaizskaramību.

Ja cietušais uzskata, ka tas tiek diskriminēts, aizsardzību nodrošina saskaņā ar Diskriminācijas novēršanas likumu, ar ko saskaņā par diskrimināciju uzskata nepamatotus pasākumus pret sūdzības iesniedzēju. Diskriminācijas gadījumos Slovākijas Valsts cilvēktiesību centrs sniedz juridiskas konsultācijas un var arī pārstāvēt cietušo tiesvedībā.

Tas neņem vērā cietušā valstspiederību, taču aizsardzību var nodrošināt tikai tādiem cietušajiem, kas atrodas Slovākijas Republikā.

Lapa atjaunināta: 27/02/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.